

KONGREGACJA KULTU BOŻEGO

LIST OKÓLNY
O PRZYGOTOWANIU I OBCHODZENIU
ŚWIĄT PASCHALNYCH

Druk za pozwoleniem Stolicy Apostolskiej

Źródło tekstu w języku polskim

„Wiadomości Diecezjalne” (Katowice) 57 (1989), s. 33-54.

Za portalem www.liturgista.pl dokonano korekt w tekście z WDK w numerach: 5: swoją na swoją; 6: katechumentów na katechumenów; 21: Wielkigo na Wielkiego; 59: Kościół na Kościół; 76: święteczne na święteczne; 79: zwycięzca na zwycięzca; 84: akamacji na aklamacji; 88: skramencie na sakramencie; 91: fromułami na formułami oraz w przypisach: 2: Kl na KL; 113: kalendarze na kalendarza.

Na okładce

Kwaterny *Drzwi Płockich* w bazylice katedralnej w Płocku

Ukrzyżowanie – Zmartwychwstanie

Zstąpienie do otchłani – Wniebowstąpienie

Wydawca

Płocki Instytut Wydawniczy

pl. Narutowicza 3, 09-400 Płock

tel. 24 262 68 44

e-mail: piw@plock.home.pl

www.wydawnictwo.plock.pl

Druk

Drukarnia J. J. Maciejewscy – Przasnysz

ISBN 978-83-66171-92-3

Słowo wprowadzenia Biskupa Płockiego Szymona Stulkowskiego

Szczęść Boże!

Cieszę się, że bierzesz do ręki tekst, który służy lepszemu poznaniu, zrozumieniu i przeżyciu tajemnic: Wielkiego Postu, Triduum Paschalnego oraz pięćdziesięciu dni radości paschalnej. To najważniejszy czas w roku liturgicznym Kościoła i dlatego warto podjąć wysiłek, który pomoże głębiej wejść w doświadczenie wiary.

List watykańskiej Kongregacji Kultu Bożego, choć ma już 35 lat, jest mało znany i nie stracił nic z aktualności. Uważam, że ciągle jeszcze oczekuje na odkrycie zarówno indywidualne, jak i wspólnotowe. Warto czytać go samemu, ale także wspólnotowo, zwłaszcza w grupach duszpasterskich działających w parafiach. Celem lektury jest lepsze poznanie, zrozumienie i przeżycie tajemnicy paschalnej, aby możliwie jak najlepiej były sprawowane największe tajemnice Odkupienia i aby wszyscy wierni mogli w nich owocnie uczestniczyć. Jednym z owoców lektury tego dokumentu może być wspólna troska i zaangażowanie kapłanów, osób konsekrowanych i świeckich w przygotowanie Triduum Paschalnego w parafii. Bogactwo liturgii tych dni zaprasza wręcz do licznego włączenia się wiernych w spełnianie funkcji liturgicznych.

Przeżywanie liturgii Kościoła wymaga poznania zasad, którymi się ona kieruje. List Kongregacji krok po kroku prowadzi nas przez Okres Wielkiego Postu, Triduum Paschalne, oktawę Wielkanocy, by otworzyć drogę do Uroczystości Zesłania Ducha Świętego po przejściu pięćdziesięciu dni radosnego spotkania się ze Zmartwychwstałym Panem.

Poznanie liturgii prowadzi do lepszego jej rozumienia. Może się nam wydawać, że po latach wędrowania drogą wiary i przeżywania liturgii Kościoła wszystko już wiemy i nic nas nie może zaskoczyć. List Kongregacji odpowiada choćby na pytanie: jak długo trwa Wielki Post? Okres Wielkiego Postu trwa do Wielkiego Czwartku. Od Mszy Wieczery Pańskiej rozpoczyna się Triduum Paschalne, które trwa w Wielki Piątek i Wielką Sobotę, ma swój ośrodek w Wigilii Paschalnej i kończy się Niedzieli Zmartwychwstania. Dla wielu wiernych

Triduum Paschalne to niestety ciągle Wielki Czwartek, Wielki Piątek i Wielka Sobota. Konkretne zasady, jak choćby fakt, że Wigilię Paschalną należy zaczynać po zmierzchu, a nie wtedy, gdy jeszcze jest jasno, wymagają naszego zrozumienia i podporządkowania się, by znaki, którymi posługuje się Kościół były czytelne. *Wszystkie obrzędy Wigilii Paschalnej odbywają się w nocy: nie wolno ich rozpocząć, zanim nie zapadnie noc, a należy je zakończyć przed świtem niedzieli. Zasada ta musi być interpretowana ściśle* (Nr 78). Podobnie rzecz ma się ze świecą paschalną, która nigdy nie powinna być zastępowana plastikową czy woskową atrapą. *Należy przygotować świecę paschalną, która ze względu na prawdziwość znaku winna być odlana z wosku, corocznie nowa, jedna, zwyczajnej wielkości, nigdy zaś sztuczna* (Nr 82).

Poznanie i zrozumienie liturgii prowadzi do głębszego jej przeżycia. Nasza wiara realizuje się w codzienności i dlatego te same wydarzenia przeżywane corocznie nie powinny prowadzić do ich rutynowego przejścia czy zaliczenia, ale stawać się szansą spotkania z Bogiem tu i teraz. *Największe misteria ludzkiego odkupienia sprawuje Kościół co roku poczawszy od Mszy wieczornej Wielkiego Czwartku aż do Nieszporów Niedzieli Zmartwychwstania. Czas ten słusznie jest określany, jako „Triduum Chrystusa ukrzyżowanego, pogrzebanego i zmartwychwstałego”. Nazywa się go „Triduum Paschalnym” ponieważ uobecnia się wtedy i uskutecznia misterium Paschy, to jest przejścia Pana z tego świata do Ojca. Przez sprawowanie tego misterium w znakach liturgicznych i sakramentalnych Kościół jednoczy się wewnętrznie z Chrystusem, swoim Oblubieńcem* (Nr 38).

Właściwością świąt paschalnych jest to, że cały Kościół cieszy się odpuszczeniem grzechów. Dostępują go nie tylko ci, którzy odradzają się we Chrzcie świętym, lecz także ci, którzy już od dawna zaliczają się do grona przybranych dzieci. Pan w swojej hojności sprawi, że dzięki gorliwej pracy duszpasterskiej i duchowemu pogłębieniu wszyscy, którzy ukończą obchód świąt wielkanocnych, potrafią zachować ich ducha w życiu i postępowaniu (108).

Modłę się, by lektura tego dokumentu pomogła nam pięknie przeżywać tajemnice naszej wiary i świadczyć życiem o spotkaniu ze Zmartwychwstałym Panem.

Z serca błogosławię
+ Szymon Stulkowski

LIST OKÓLNY O PRZYGOTOWANIU I OBCHODZENIU ŚWIĄT PASCHALNYCH

WSTĘP

1. Obrzędy uroczystości paschalnej i całego Wielkiego Tygodnia, odnowione najpierw przez Piusa XII w latach 1951 i 1955, zostały przyjęte z radością przez wszystkie Kościoły obrządku rzymskiego¹.

Sobór Watykański II, zwłaszcza w swojej Konstytucji o świętej Liturgii bardziej wy dobył na światło paschalne misterium Chrystusa i przypomniał, że z tego misterium czerpią swą moc wszystkie sakramenty i sakramentalia².

2. Podobnie jak tydzień bierze swój początek i osiąga szczyt w obchodzeniu dnia Pańskiego, który ma zawsze charakter paschalny, tak szczyt całego roku liturgicznego jaśnieje w świętym paschalnym Triduum Męki i Zmartwychwstania Pańskiego³, do którego przygotowujemy się w okresie Wielkiego Postu i które przedłużamy w radości w ciągu pięćdziesięciu dni.

3. W wielu regionach chrześcijańskiego świata wierni razem z pasterzami bardzo sobie cenią te obrzędy i licznie w nich uczestniczą z prawdziwym duchowym pożytkiem.

W niektórych jednak okolicach gorąca pobożność, z jaką początkowo został a przyjęta odnowa Wigilii paschalnej, z upływem czasu zaczyna się oziębiać. W niektórych miejscowościach do tego stopnia nieznaną jest sama istota Wigilii, że jej odprawianie traktuje się jedynie jak Mszę wieczorną, w ten sam sposób i w tym samym czasie, w jakim zwykło się sprawować Mszę niedzielną w poprzedzający ją sobotni wieczór.

Gdzie indziej nie zachowuje się odpowiedniej pory sprawowania obrzędów świętego Triduum. Ponieważ zaś różne nabożeństwa nierzadko odbywają się w dogodniejszych godzinach, wierni chętniej w nich uczestniczą niż w obrzędach liturgicznych.

Trudności te wynikają bez wątpienia szczególnie z niedostatecznej u duchowieństwa i wiernych znajomości paschalnego misterium jako ośrodka roku liturgicznego i chrześcijańskiego życia⁴.

4. Czas ferii, który w wielu okolicach zbiega się z Wielkim Tygodniem, a także mentalność dzisiejszego społeczeństwa stwarza jeszcze jedną przeszkodę utrudniającą wiernym udział w obrzędach liturgicznych.

5. Wziąwszy to wszystko pod uwagę, a także uwzględniając dotychczasowe doświadczenia, Kongregacja Kultu Bożego uznała za stosowne przypomnieć pewne elementy doktrynalne i duszpasterskie, a także różne zasady podane w odniesieniu do Wielkiego Tygodnia. Pozostałe przepisy podane w księgach liturgicznych odnośnie do Okresu Wielkiego Postu, Wielkiego Tygodnia, Paschalnego Triduum i Okresu Wielkanocnego, zachowują swoją moc, chyba że w tym dokumencie są inaczej interpretowane.

Niniejszy dokument ponownie przypomina te sprawy, aby możliwie jak najlepiej były sprawowane największe tajemnice Odkupienia i aby wszyscy wierni mogli w nich owocnie uczestniczyć⁵.

I. OKRES WIELKIEGO POSTU

6. Doroczny obchód Wielkiego Postu jest czasem stosownym, w którym wstępujemy na świętą górę Paschy.

„Czas wielkopostny mający podwójny charakter (chrzcielny i pokutny) przygotowuje katechumenów i wiernych do obchodzenia paschalnego misterium. Katechumeni przez „wybranie” (electio) i przez skrutinia oraz katechezę, są doprowadzani do sakramentów chrześcijańskiego wtajemniczenia; wierni zaś gorliwiej słuchając Słowa Bożego i trwając na modlitwie, przez pokutę przygotowują się do odnowienia przyrzeczeń chrzcielnych”⁶.

a) Sprawy odnoszące się do chrześcijańskiego wtajemniczenia

7. Całe chrześcijańskie wtajemniczenie ma charakter paschalny, jest bowiem pierwszym sakramentalnym uczestnictwem w Śmierci i Zmartwychwstaniu Chrystusa. Dlatego Wielki Post powinien osiągnąć pełną moc jako czas oczyszczenia i oświecenia, zwłaszcza przez skrutinia

i przekazania (traditiones). Sama zaś Wigilia paschalna niech będzie traktowana jako czas bardzo stosowny do sprawowania sakramentów wtajemniczenia⁷.

8. Wspólnoty, w których nie ma katechumenów, niech pamiętają o modlitwie za tych, którzy gdzie indziej będą przyjmować sakramenty chrześcijańskiego wtajemniczenia w najbliższą Wigilię paschalną. Niech duszpasterze wyjaśniają wiernym, jak wielkie znaczenie ma dla rozwoju ich życia duchowego wyznawanie wiary otrzymanej na chrzcie, do odnowienia której zostaną zaproszeni w tę Wigilię, „po ukończeniu czterdziestodniowego postu”⁸.

9. W Wielkim Poście winna być przekazywana katecheza dorosłym, którzy, ochrzczeni w dzieciństwie, nie otrzymali jej i nie zostali potem dopuszczeni do Bierzmowania i Eucharystii. Trzeba również sprawować w tym czasie nabożeństwa pokutne, które by ich przygotowały do sakramentu pojednania⁹.

10. Okres Wielkiego Postu jest również odpowiedni dla sprawowania obrzędów pokutnych na wzór skrutiniów dla nie ochrzczonych jeszcze dzieci w wieku katechetycznym i dla dzieci już ochrzczonych przed dopuszczeniem ich raz pierwszy do sakramentu Pokuty¹⁰.

Niech Biskupowi leży na sercu pogłębienie formacji katechumenów, tak dorosłych jak i dzieci. Niech w miarę możliwości przewodniczy obrzędowi, z gorliwym udziałem miejscowej wspólnoty¹¹.

b) Obrzędy sprawowane w Okresie wielkopostnym

11. Niedziele Wielkiego Postu mają pierwszeństwo przed wszystkimi świętami Pańskimi i przed wszystkimi uroczystościami¹². Dni powszednie Wielkiego Postu mają pierwszeństwo przed wspomnieniami obowiązkowymi¹³.

12. Katecheza o misterium paschalnym i o sakramentach winna być przekazywana w niedzielnych homiliach, na podstawie starannego wyjaśnienia tekstów Lekcjonarza, zwłaszcza urywków Ewangelii, które zawierają prawdę o różnych aspektach Chrztu i innych sakramentów oraz o Bożym miłosierdziu.

13. Duszpasterze niech częściej i szerzej wykładają słowo Boże w homiliach wygłaszanych w dni powszednie, w czasie nabożeństw biblijnych

i pokutnych¹⁴, w specjalnych kazaniach, z okazji odwiedzania rodzin i udzielania im błogosławieństwa. Wierni niech często uczestniczą we Mszy św. w dni powszednie; jeśli zaś nie mogą tego uczynić, niech będą zapraszani do czytania tekstów mszalnych w rodzinie lub prywatnie.

14. „Okres Wielkiego Postu zachowuje swój charakter pokutny”¹⁵. „W katechezie trzeba wpajać w dusze wiernych prawdę o społecznych, następstwach grzechu oraz o właściwej naturze pokuty, która odrzuca grzech jako zniewagę Boga”¹⁶.

Cnota i praktyka pokuty – to konieczne formy paschalnego przygotowania: z nawrócenia serca winna wypływać zewnętrzna praktyka pokuty tak u poszczególnego chrześcijanina jak i w całej wspólnotie. Choć winna ona być dostosowana do współczesnych warunków, niech nie będzie pozbawiona ducha ewangelicznej pokuty i niech zmierza ku dobru braci.

Nie należy pomijać udziału Kościoła w czynach pokutnych; niech będzie zanoszona modlitwa za grzeszników przez częstsze jej włączenie do modlitwy powszechnej¹⁷.

15. Należy zachęcać wiernych do gorliwego i owocnego udziału w liturgii wielkopostnej i w nabożeństwach pokutnych. Trzeba ich wzywać, aby zwłaszcza w tym okresie, zgodnie z prawem i tradycją Kościoła, przystępowali do sakramentu Pokuty, by mogli z oczyszczoną duszą uczestniczyć w misteriach paschalnych. Wypada, aby sakrament Pokuty w okresie Wielkiego Postu był sprawowany zgodnie z obrzędem pojednania wielu penitentów z indywidualną spowiedzią i rozgrzeszeniem, jako to jest opisane w Rytuale Rzymskim¹⁸.

Duszpasterze niech będą bardziej ochotni do pełnienia posługi pojednania i niech ułatwiają dostęp do tego sakramentu, poświęcając więcej czasu pojednaniu indywidualnemu.

16. Wszystkie praktyki wielkopostne winny zmierzać do jaśniejszego ukazywania się i do rozwoju życia lokalnego Kościoła. Zaleca się bardzo zachowywanie i rozwijanie tradycyjnej formy zgromadzenia Kościoła lokalnego na wzór Rzymskich „Stacji”. Te zgromadzenia wiernych mogą się odbywać, zwłaszcza pod przewodnictwem Pasterza diecezji, przy grobach Świętych, w głównych kościołach lub sanktuariach, albo też w częściej odwiedzanych w diecezji miejscach pielgrzymkowych¹⁹.

17. W Wielkim Poście „zakazane jest przyozdabianie ołtarza kwiatami, zaś gra na instrumentach dozwolona jest tylko w celu podtrzymania śpiewu”²⁰; jest to zgodne z pokutnym charakterem tego okresu.

18. Od początku Wielkiego Postu aż do Wigilii Paschalnej opuszcza się „Alleluja” we wszystkich celebracjach, także w uroczystości i święta²¹.

19. Śpiewy w celebracjach, zwłaszcza Eucharystii, a także w nabożeństwach, niech będą zgodne z charakterem tego okresu i jak najbardziej odpowiadają tekstom liturgicznym.

20. Nabożeństwa bardziej odpowiadające okresowi Wielkiego Postu, jak Droga Krzyżowa, winny być rozwijane i tak przeniknięte duchem liturgii, aby łatwiej usposabiały wewnętrznie wiernych do obchodzenia paschalnego misterium Chrystusa.

c) Szczegóły dotyczące niektórych dni Wielkiego Postu

21. W Środę przed I Niedzielą Wielkiego Postu wierni, przyjmując popiół, wkraczają w czas ustanowiony dla wewnętrznego oczyszczenia. Ten znak pokuty, wyrosły z tradycji biblijnej i aż do naszych czasów zachowany w zwyczaju Kościoła, oznacza sytuację człowieka grzesznego, który wyznając na zewnątrz swoją winę wobec Pana, ujawnia gotowość wewnętrznego nawrócenia, powodowany nadzieją, że Pan będzie dla niego łaskawy. Tym znakiem rozpoczyna on drogę nawrócenia, której metą będzie sprawowanie sakramentu Pokuty w dniach przed Paschą²².

Błogosławieństwo i posypanie popiołu odbywa się w czasie Mszy albo poza, Mszą. W tym ostatnim przypadku jest poprzedzone Liturgią słowa i kończy się modlitwą wiernych²³.

22. Środa Popielcowa jest w całym Kościele dniem pokuty, w którym obowiązuje zachowanie wstrzemięźliwości i postu²⁴.

23. Pierwsza Niedziela Wielkiego Postu jest początkiem czcigodnego dorocznego obchodu wielkopostnego²⁵. We Mszy tej niedzieli winny znaleźć się elementy podkreślające ten moment, np. procesja na wejście ze śpiewem Litanii do Świętych²⁶. Podczas Mszy tej niedzieli biskup może sprawować obrzęd wybrania (electio) w kościele katedralnym, lub w innym kościele, zależnie od potrzeb duszpasterskich²⁷.

24. Ewangelie o Samarytance, o niewidomych od urodzenia i o wskrzeszeniu Łazarza, wyznaczone na III, IV, V Niedzielę Wielkiego Postu,

ponieważ mają duże znaczenie dla chrześcijańskiego wtajemniczenia, mogą być odczytywane także w latach B i C, zwłaszcza tam, gdzie są katechumeni²⁸.

25. W IV Niedzielę Wielkiego Postu, zwaną „Laetare”, a także w uroczystości i święta dopuszczalna jest gra na instrumentach i zdobienie ołtarza kwiatami. W tę niedzielę można używać szat liturgicznych koloru różowego²⁹.

26. Zależnie od uznania Konferencji Biskupów można zachować zwyczaj zakrywania krzyży i obrazów w kościele od Niedzieli V Wielkiego Postu. Krzyże pozostają zasłonięte aż do zakończenia liturgii ku czci Męki Pańskiej w Wielki Piątek, obrazy zaś aż do rozpoczęcia Wigilii paschalnej³⁰.

II. WIELKI TYDZIEŃ

27. W Wielkim Tygodniu sprawuje Kościół zbawcze misteria dokonane przez Chrystusa w ostatnich dniach Jego życia, poczynając od Jego mesjańskiego wjazdu do Jeruzalem.

Okres Wielkiego Postu trwa do Wielkiego Czwartku. Od Mszy Wieczerzy Pańskiej rozpoczyna się Triduum paschalne, które trwa w Wielki Piątek i Wielką Sobotę, ma swój ośrodek w Wigilii paschalnej i kończy się Nieszporami niedzieli Zmartwychwstania.

„Dni Wielkiego Tygodnia od Wielkiego Poniedziałku do Wielkiego Czwartku włącznie mają pierwszeństwo przed wszystkimi innymi dniami liturgicznymi”³¹. Wypada, aby nie sprawowano w tych dniach Chrztu ani Bierzmowania.

a) Niedziela Palmowa czyli Męki Pańskiej

28. Wielki Tydzień rozpoczyna się w „Niedzielę Palmową czyli Męki Pańskiej”, która łączy zapowiedź królewskiego triumfu Chrystusa i orędzie Męki. W liturgii tego dnia i w katechezie należy ukazać związek między tymi dwoma aspektami paschalnego misterium³².

29. Od najdawniejszych czasów upamiętnienie wjazdu Pana do Jeruzalem odbywa się przez uroczystą procesję. Chrześcijanie obchodzą to wydarzenie, naśladując aklamacje i gesty żydowskich dzieci, które wyszły na spotkanie Pana i śpiewały „Nabożne Hosanna”³³.

Powinna odbywać się tylko jedna procesja i to zawsze przed Mszą, na którą liczniej gromadzą się wierni, także w godzinach wieczornych soboty lub niedzieli. Wierni niech się wcześniej zgromadzą w jakimś mniejszym kościele lub w innym stosownym miejscu poza kościołem, do którego zmierza procesja.

W procesji tej wierni biorą udział, niosąc gałązki palm lub innych drzew. Kapłan i usługujący, również niosąc palmy, idą przed ludem³⁴.

Palmy lub inne gałązki błogosławi się po to, aby były niesione w procesji. Palmy przechowywane w domu przypominają wiernym o zwycięstwie Chrystusa, które uczcili w procesji.

Niech duszpasterze tak przygotowują i odprawiają tę procesję ku czci Chrystusa Króla, aby przyniosła prawdziwe duchowe owoce w życiu wiernych.

30. Oprócz wyżej opisanej uroczystej procesji upamiętniającej wjazd Pana do Jerozolimy Mszał przewiduje dwie inne formy, jednakże nie w tym celu, aby pobłażyć wygodnictwu i łatwiznie, lecz ze względu na możliwe trudności w odprawieniu procesji.

Drugą formą upamiętnienia jest uroczyste wejście, kiedy nie może się odbyć procesja poza kościołem. Trzecią formą jest zwykłe wejście, które stosuje się we wszystkich Mszach tej niedzieli, w których nie odbywa się uroczyste wejście³⁵.

31. Tam, gdzie nie może być sprawowana Msza święta, wypada odprawić liturgię słowa Bożego o mesjańskim wjeździe i o Męce Pańskiej, albo wieczorem w sobotę albo w odpowiedniej godzinie w niedzielę³⁶.

32. Podczas procesji schola i lud wykonują śpiewy zaproponowane w Mszale Rzymskim jak Ps 23 i 46 oraz inne stosowne pieśni ku czci Chrystusa Króla.

33. Opowiadaniu o Męce Pańskiej przysługuje szczególnie uroczysty charakter. Radzi się, aby było śpiewane lub czytane w tradycyjny sposób, to znaczy przez trzech, którzy dzielą między siebie rolę Chrystusa, narratora i ludu. Pasję niech wykonują diakoni albo prezbiterzy, lub w ich braku, lektorzy; w tym przypadku rola Chrystusa winna być zarezerwowana kapłanowi.

Ta proklamacja Męki odbywa się bez użycia świeczników i kadzi-dła, bez pozdrowienia ludu i bez wykonywania znaku krzyża na księdze. Jedyne diakoni proszą o błogosławieństwo kapłana, jak zwykle przed Ewangelią³⁷.

Wypada, aby dla duchowego dobra wiernych opowiadanie o Męce było czytane w całości i aby nie były opuszczane poprzedzające je czytania.

34. Nie należy opuszczać homilii po opowiadaniu o Męce.

b) Msza Krzyżma

35. Msza Krzyżma, w której biskup, koncelebrując ze swoim prezbiterium, konsekruje Krzyżmo święte i błogosławione oleje, jest jakby ujawnieniem jedności prezbiterów ze swoim biskupem w jednym i tym samym kapłaństwie i w posłudze Chrystusa³⁸. Na tę Mszę winni być zaproszeni prezbiterzy z różnych stron diecezji, aby koncelebrowali z biskupem jako jego świadkowie i współpracownicy w poświęceniu Krzyżma oraz jako pomocnicy i doradcy w codziennym posługiwaniu.

Niech również wierni będą gorąco zaproszeni do udziału w tej Mszy i do przyjęcia w niej sakramentu Eucharystii.

Na mocy tradycji Msza Krzyżma jest sprawowana w Wielki Czwartek. Gdyby jednak trudno było duchowieństwu i ludowi zgromadzić się w tym dniu wokół biskupa, celebrację tę można uprzędzić w innym dniu, ale w pobliżu Paschy³⁹. Albowiem w noc paschalną przy sprawowaniu sakramentów wtajemniczenia należy używać nowego Krzyżma i oleju katechumenów.

36. Msza Krzyżma ze względu na jej znaczenie w życiu diecezji winna być sprawowana tylko raz i to w kościele katedralnym, albo, z racji duszpasterskich, w innym kościele⁴⁰, zwłaszcza znaczniejszym.

Przyjmowanie świętych olejów może się odbywać w poszczególnych parafiach przed Mszą Wieczerzy Pańskiej lub w innym, bardziej stosownym czasie. Będzie to sprzyjać pouczeniu wiernych o zastosowaniu i skuteczności olejów poświęconych i Krzyżma w życiu chrześcijańskim.

c) Celebracja pokutna pod koniec Wielkiego Postu

37. Wypada, aby czas wielkopostny zakończył się tak dla poszczególnych wiernych jak i dla całej wspólnoty chrześcijańskiej jakimś obrzędem pokutnym, by przygotowali się do pełniejszego udziału w misterium paschalnym⁴¹.

Obrzęd ten winien być odprawiony przed Triduum paschalnym i nie powinien bezpośrednio poprzedzać Mszy Wieczerzy Pańskiej.

III. TRIDUUM PASCHALNE W OGÓLNOŚCI

38. Największe misteria ludzkiego odkupienia sprawuje Kościół co roku poczynając od Mszy wieczornej Wielkiego Czwartku aż do Nieszporów Niedzieli Zmartwychwstania. Czas ten słuszenie jest określane jako „Triduum Chrystusa ukrzyżowanego, pogrzebanego i wskrzeszonego”⁴². Nazywa się go „Triduum paschalnym”, ponieważ uobecnia się wtedy i skutecznia misterium Paschy, to jest przejście Pana z tego świata do Ojca. Przez sprawowanie tego misterium w znakach liturgicznych i sakramentalnych Kościół jednoczy się wewnętrznie z Chrystusem, swoim Oblubieńcem.

39. W ciągu dwóch pierwszych dni Triduum trwa święty post paschalny, kiedy to zgodnie z pierwotną tradycją Kościół pości, ponieważ „Oblubieniec został zabrany”⁴³. Wszędzie należy zachowywać post i wstrzeźliwość w Wielki Piątek Męki Pańskiej; doradza się, aby był on przedłużony także na Wielką Sobotę, tak by Kościół z uwznioślonym i otwartym duchem przeszedł do radości Niedzieli Zmartwychwstania⁴⁴.

40. Zaleca się wspólne sprawowanie Godziny Czytań i Jutrznii w Wielki Piątek Męki Pańskiej i w Wielką Sobotę. Wypada, aby w tej modlitwie w kościele katedralnym uczestniczył biskup, o ile to możliwe, razem z duchowieństwem i ludem⁴⁵.

Oficjum to, nazwane niegdyś „Ciemną Jutrnią” winno otrzymać właściwe miejsce w pobożności wiernych i dopomagać do nabożnej kontemplacji Męki, Śmierci i Pogrzebu Pana w dorocznym oczekiwaniu na Jego Zmartwychwstanie.

41. Do należytego sprawowania Paschalnego Triduum konieczna jest odpowiednia liczba usługujących i ministrantów, którzy winni być starannie pouczeni o czynnościach, które mają wykonywać. Niech duszpasterze zadbają o to, aby możliwie jak najlepiej wyjaśnili wiernym znaczenie i porządek obrzędów i przygotowali ich do czynnego i owocnego uczestnictwa.

42. Śpiew ludu, usługujących i kapłana celebrującego ma szczególne znaczenie w obrzędach Wielkiego Tygodnia a zwłaszcza w ciągu

Paschalnego Triduum, ponieważ bardzo odpowiada uroczystemu charakterowi tych dni, a także dlatego, że teksty najbardziej osiąają swoją wymowę wtedy, gdy są śpiewane.

Zachęca się Konferencje Biskupów, jeśli jeszcze tego nie uczyniły, aby przygotowały melodie do tekstów i aklamacji, które nigdy nie powinny być wykonywane bez śpiewu. Są to:

- a) Modlitwa powszechna w Wielki Piątek Męki Pańskiej; zachęta diakona, jeśli jest, lub aklamacja ludu;
- b) Śpiew na odsłonięciu i adorację Krzyża;
- c) Aklamacje w czasie procesji z paschałem i przy śpiewie orędzia, responsoryjnego „Alleluja”, melodia Litanii do Świętych i aklamacji po błogosławieństwie wody.

Nie należy pomijać liturgicznych tekstów śpiewów przeznaczonych do udziału ludu tylko z racji ułatwienia; ich przekłady na język ojczysty niech zostaną zaopatrzone w melodie. Jeśli jeszcze nie ma do dyspozycji tekstów do liturgicznych śpiewów w języku narodowym, należy tymczasem dobrać inne odpowiednie śpiewy. Wypada sporządzić zbiór śpiewów, które byłyby stosowane tylko w tych obrzędach. Niech to będą zwłaszcza:

- a) Śpiewy na błogosławieństwo palm, na procesję z palmami i na wejście do kościoła;
- b) Śpiewy na procesję z poświęconymi olejami;
- c) Śpiewy na procesję z darami przynoszonymi we Mszy Wieczerzy Pańskiej oraz hymn na procesję, w której zanosi się Najświętszy Sakrament do kaplicy po Mszy świętej;
- d) Refreny do psalmów na Wigilię paschalną oraz śpiewy na pokropienie wodą.

Należy także ułożyć odpowiednie melodie do Opowiadania o Męce Pańskiej, do orędzia paschalnego i do błogosławieństwa wody chrzcielnej, tak, by ułatwić śpiew tych tekstów.

W większych kościołach należy korzystać z bogatszego skarbcza muzyki sakralnej tak starodawnej jak i współczesnej; zawsze jednak trzeba dbać o odpowiednie uczestnictwo ludu.

43. Stosowną jest rzeczą, aby małe wspólnoty zakonne tak kleryckie jak i nie kleryckie oraz inne wspólnoty świeckie uczestniczyły w sprawowaniu Paschalnego Triduum w większych kościołach⁴⁶.

Tam, gdzie nie można zgromadzić wystarczającej liczby uczestników, ministrantów i śpiewaków, nie należy sprawować obrzędów Paschalnego Triduum, a wierni niech się razem zgromadzą w jakimś większym kościele.

Wypada również, aby tam gdzie kilka małych parafii jest powierzonych jednemu prezbiterowi, ich wierni, o ile to możliwe, zgromadzili się w głównym kościele, by uczestniczyć w obrzędach.

Jeżeli proboszcz sprawuje pieczę nad dwiema lub kilkoma parafiami, w której wielu wiernych uczestniczy i można odpowiednio przygotować uroczyste obrzędy, dla dobra wiernych wolno proboszczowi przy zachowaniu odpowiednich warunków, powtórzyć obrzędy Paschalnego Triduum⁴⁷.

Alumni Seminariów „Paschalną (...) tajemnicę (Chrystusa) niech tak przeżywają, aby umieli wtajemniczyć w nią lud, który ma być im powierzony”⁴⁸. W tym celu powinni otrzymać pełną i doskonałą formację liturgiczną. Ze wszech miar wypada, aby w ciągu lat swojego przygotowania w Seminarium mogli przeżyć całe bogactwo form obchodzenia świąt paschalnych, tych zwłaszcza, w których przewodniczy biskup⁴⁹.

IV. MSZA WIECZERZY PAŃSKIEJ WIELKIEGO CZWARTKU

44. „Mszą sprawowaną w wieczór Wielkiego Czwartku rozpoczyna Kościół Paschalne Triduum. Przypomina ową Ostatnią Wieczerzę, kiedy to Pan Jezus, tej nocy, której był wydany i umiłowałszy swoich na świecie aż do końca, ofiarował Bogu Ojcu pod postaciami chleba i wina swoje Ciało i swoją Krew, dał Apostołom do spożycia oraz im i ich następcom w kapłaństwie nakazał aby Je ofiarowali”⁵⁰.

45. Cała wewnętrzna uwaga winna się kierować ku misteriom upamiętnianym zwłaszcza w tej Mszy św.: jest to ustanowienie Eucharystii, ustanowienie stanu kapłańskiego oraz Pańskie przykazanie bratniej miłości; winny one zostać wyjaśnione w homilii.

46. Mszę Wieczery Pańskiej sprawuje się w godzinach wieczornych, w czasie bardziej sprzyjającym czynnemu uczestnictwu miejscowej wspólnoty. Mogą ją koncelebrować wszyscy prezbiterzy, choćby tego dnia koncelebrowali już Mszę Krzyżma, albo też mieli obowiązek sprawowania drugiej Mszy dla dobra wiernych⁵¹.

47. Z racji duszpasterskich miejscowy Ordynariusz może zezwolić na odprawienie drugiej Mszy świętej w kościołach i kaplicach, w godzinach wieczornych, a w razie prawdziwej konieczności nawet w godzinach rannych, lecz tylko dla tych wiernych, którzy w żaden sposób nie mogą wziąć udziału we Mszy wieczornej. Należy jednak czuwać nad tym, aby te Msze nie były sprawowane dla pożytku prywatnych osób lub małych grup specjalnych i aby nie stwarzały przeszkody dla Mszy głównej.

Zgodnie z najdawniejszą tradycją Kościoła zakazuje się odprawiać wszelkich Mszy bez udziału ludu⁵².

48. Przed Mszą tabernakulum winno być zupełnie puste⁵³. Hostie do Komunii wiernych powinny zostać konsekrowane podczas samej Ofiary⁵⁴. Należy konsekrować tyle chleba, aby wystarczyło także do udzielenia Komunii św. w dniu następnym.

49. W celu przechowywania Najświętszego Sakramentu należy przygotować i urządzić kaplicę, tak aby sprzyjała medytacji. Jej wystrój winien być surowy i skromny, zgodnie z Liturgią tych dni. Należy unikać wszelkich nadużyć i usunąć je⁵⁵.

Jeśli tabernakulum znajduje się w kaplicy oddzielonej od głównej nawy, wypada w niej przygotować miejsce złożenia i adoracji Najświętszego Sakramentu.

50. Jeśli istnieje taki miejscowy zwyczaj, podczas śpiewu „Chwała na wysokości Bogu” uderza się w dzwony; po skończeniu tego śpiewu dzwony milkną aż do „Chwała na wysokości” w Wigilię paschalną, chyba że Konferencja Biskupa lub miejscowy Ordynariusz, zależnie od okoliczności, inaczej postanowi⁵⁶. W tym samym czasie gra na organach i na innych instrumentach jest dozwolona tylko dla podtrzymania śpiewu⁵⁷.

51. Odbywające się zgodnie z tradycją umycie nóg wybranym mężczyznom oznacza służbę i miłość Chrystusa, który przyszedł nie po to, aby Mu służyli, lecz aby służyć⁵⁸. Wypada tę tradycję zachować i wyjaśnić właściwy jej sens.

52. Dary dla ubogich, zwłaszcza zebrane w czasie wielkopostnym jako owoce pokuty, można przynieść w procesji na przygotowanie darów, podczas gdy lud śpiewa „Gdzie miłość wzajemna i dobroć”⁵⁹.

53. Jest rzeczą stosowną, jeżeli w czasie Komunii diakoni lub akolici albo szafarze nadzwyczajni biorą ze stołu ołtarzowego Eucharystię, aby potem zanieść ją do chorych, którzy mają przyjąć Komunię w domu. W ten sposób chorzy mogą się głębiej złączyć z Kościołem sprawującym Eucharystię.

54. Po modlitwie po Komunii formuje się procesja: na jej czele idzie usługujący z Krzyżmem, następnie idą usługujący z zapalonymi świecami i z kadzidłem. Przez kościół zanoszą Najświętszy Sakrament do miejsca, gdzie będzie przechowywany. W tym czasie śpiewa się hymn „Sław, języku, tajemnicę” lub inną pieśń eucharystyczną⁶⁰.

Przeniesienie i złożenie Najświętszego Sakramentu nie może się odbyć, jeżeli w tym samym kościele nie ma być sprawowana w Wielki Piątek liturgia ku czci Męki Pańskiej⁶¹.

55. Najświętszy Sakrament należy złożyć w zamkniętym tabernakulum lub w skrzynce (capsa). Nigdy nie należy Go wystawiać w monstrancji.

Tabernakulum lub skrzynka nie powinny mieć kształtu grobu; należy unikać samego wyrażenia „grób”: kaplicy złożenia (repozycji) nie przygotowuje się bowiem w celu przedstawienia „Pańskiego pogrzebu”, lecz w celu przechowania chleba eucharystycznego do rozdzielania Komunii w Wielki Piątek Męki Pańskiej.

56. Należy zaprosić wiernych, aby po Mszy Wieczery Pańskiej poświęcili stosowną część nocy na adorację Najświętszego Sakramentu uroczystie przechowywanego w tym dniu w kościele. Zależnie od okoliczności podczas trwania adoracji eucharystycznej można odczytać, jakąś część Ewangelii według św. Jana (rozd. 13-17).

Po północy jednak adoracja winna się odbywać bez zewnętrznej okazałości, ponieważ rozpoczął się już dzień Męki Pańskiej⁶².

57. Po Mszy obnaża się ołtarz, przy którym była sprawowana. Wypada okryć krzyże w kościele czerwoną lub fioletową zasłoną, chyba że uczyniono to już w sobotę przed V Niedzielą Wielkiego Postu. Nie należy zapalać lamp przed obrazami Świętych.

V. WIELKI PIĄTEK MĘKI PAŃSKIEJ

58. W tym dniu, w którym „Chrystus został ofiarowany jako nasza Pascha”⁶³, Kościół rozmyślając nad Męką swojego Pana i Oblubieńca oraz adorując Krzyż, wspomina swoje narodzenie z boku Chrystusa umierającego na Krzyżu i wstawia się do Boga za zbawienie całego świata.

59. Zgodnie z najdawniejszą tradycją Kościół nie sprawuje w tym dniu Eucharystii; Komunii świętej udziela się wiernym jedynie podczas liturgii ku czci Męki Pańskiej; chorym, którzy w tej liturgii nie mogą uczestniczyć, Ciało Pańskie może być zaniesione o każdej porze dnia⁶⁴.

60. Wielki Piątek Męki Pańskiej jest w całym Kościele dniem pokuty, w którym obowiązuje zachowanie wstrzemięźliwości i postu⁶⁵.

61. Stanowczo zakazane jest w tym dniu sprawowanie Sakramentów, z wyjątkiem Sakramentu Pokuty i Namaszczenia chorych⁶⁶. Pogrzeb należy odprawiać bez śpiewu, bez gry na organach i bez dźwięku dzwonów.

62. Zaleca się dzisiaj sprawowanie w kościołach z udziałem ludu Godziny Czytań i Jutrzni (por. n. 40).

63. Obrzęd Męki Pańskiej winien być sprawowany w godzinach popołudniowych, około godziny 15.00. Z racji duszpasterskich można wybrać inną, bardziej stosowną godzinę, w której lud łatwiej może się zgromadzić, np. tuż po południu albo w późniejszych godzinach, jednakże nie po godzinie 21.00⁶⁷.

64. Pochodzący z najdawniejszych tradycji Kościoła porządek Liturgii Męki Pańskiej (liturgia słowa, adoracja Krzyża i Komunia święta) winien być nabożnie i starannie zachowany i nikomu nie wolno go samowolnie zmieniać.

65. Kapłan i usługujący udają się do ołtarza w milczeniu, bez śpiewu. Jeśli mają być wygłoszone jakieś słowa wprowadzenia, należy je wypowiedzieć przed wejściem usługujących.

Kapłan i usługujący po oddaniu pokłonu ołtarzowi padają na twarz; prostracja ta, jako obrzęd właściwy dla tego dnia, winna być starannie zachowaną, oznacza bowiem zarówno upokorzenie „człowieka ziemskiego”⁶⁸ jak i smutek i ból Kościoła.

Wierni zaś stoją podczas wejścia usługujących, a następnie klękają i modlą się w milczeniu.

66. Czytania należy wykonać w całości. W zwykły sposób należy też odśpiewać psalm responsoryjny i aklamację przed Ewangelią. Opowiadanie o Męce Pańskiej według św. Jana śpiewa się lub czyta w ten sam sposób jak w poprzednia niedzielę (por. n. 33). Po Opowiadaniu o Męce należy wygłosić homilię, a pod koniec wezwać wiernych, aby przez pieśń czas trwali na rozmyślanu⁶⁹.

67. Modlitwa powszechna niech będzie zanoszona według tekstu i formy przekazanych od najdawniejszych czasów i z całym bogactwem intencji, które dobrze wyrażają powszechny zasięg Męki Chrystusa zawieszonoego na Krzyżu na zbawienie całego świata. W razie poważnej potrzeby o charakterze publicznym miejscowy Ordynariusz może zezwolić lub nakazać, aby została dodana specjalna intencja⁷⁰.

Wolno kapłanowi wybrać spośród modlitw podanych w Mszale te, które bardziej odpowiadają miejscowym warunkom, tak jednak, aby został zachowany porządek intencji proponowany zazwyczaj w modlitwie powszechnej⁷¹.

68. Krzyż używany w obrzędzie odsłonięcia winien być dość duży i piękny; należy wybrać pierwszą lub drugą formę obrzędu podaną w Mszale. Obrzęd ten należy sprawować z okazałością godną tego znaku naszego zbawienia: zarówno wezwanie przy odsłonięciu Krzyża jak i odpowiedź ludu winny być śpiewane; nie należy też pomijać pełnego czci milczenia po każdej prostracji wiernych, kiedy kapłan stoi i trzyma podniesiony Krzyż.

69. Osobista adoracja Krzyża jest najpoważniejszym elementem w tym obrzędzie. Dlatego należy przedstawić Krzyż do adoracji każdemu z wiernych i jedynie w bardzo wielkim zgromadzeniu ludu można zastosować obrzęd adoracji dokonywanej przez wszystkich razem⁷².

Do adoracji należy używać tylko jednego Krzyża; domaga się tego prawdziwość znaku. Podczas adoracji Krzyża niech będą wykonywane antyfony, „Improperia” i hymny, które w sposób liryczny przywołują na pamięć historię zbawienia⁷³, albo inne stosowne pieśni.

70. Kapłan śpiewa wezwanie do Modlitwy Pańskiej, którą następnie śpiewają wszyscy. Nie przekazuje się znaku pokoju. Komunia święta jest rozdzielana zgodnie z obrzędem podanym w Mszale.

Podczas Komunii można śpiewać Ps 21 lub inną stosowną pieśń. Po Komunii znosi się puszkę do przygotowanego pomieszczenia poza kościołem.

71. Po zakończeniu liturgii obnaża się ołtarz, pozostawia się jednakże Krzyż z czterema świecznikami. Należy przygotować w kościele odpowiednie pomieszczenie (np. kaplicę, w której przechowywana była Eucharystia w Wielki Czwartek), gdzie będzie złożony Krzyż, aby wierni mogli go adorować i całować i gdzie mogliby trwać na rozmyślaniu.

72. Z racji duszpasterskich nigdy nie należy zaniedbywać w tym dniu nabożeństw, jak Droga Krzyżowa, procesja ku czci Męki Pańskiej i wspomnienie boleści Najświętszej Maryi Panny. Teksty i śpiewy tych nabożeństw należy dostosować do ducha Liturgii tego dnia. Porę tych nabożeństw należy tak uzgodnić z godziną głównej celebracji, aby okazywało się, że Czynność liturgiczna z natury swojej znacznie przewyższa wszystkie te nabożeństwa⁷⁴.

VI. WIELKA SOBOTA

73. W Wielką Sobotę Kościół trwa przy Grobie Pańskim, rozważając Mękę i Śmierć Chrystusa oraz Jego zstąpienie do otchłani⁷⁵, a także w modlitwie i poście oczekuje na Jego Zmartwychwstanie. Bardzo się zaleca sprawowanie godziny Czytań i Jutrzni z udziałem ludu (por. n. 40)⁷⁶. Tam, gdzie nie jest to możliwe, należy przewidzieć celebrację słowa Bożego lub nabożeństwo zgodne z misterium tego dnia.

74. Można wystawić w kościele celem uczczenia przez wiernych obraz Chrystusa ukrzyżowanego lub spoczywającego w grobie, albo zstępującego do otchłani, a także obraz Matki Bożej Bolesnej.

75. Dzisiaj Kościół powstrzymuje się zupełnie od sprawowania Ofiary Mszy świętej⁷⁷. Komunii świętej można udzielać tylko na sposób Wiatyku. Nie należy sprawować zaślubin ani innych sakramentów, z wyjątkiem Pokuty i Namaszczenia Chorych.

76. Wiernych należy pouczyć o szczególnym charakterze Wielkiej Soboty⁷⁸. Zwyczaje i tradycje świąteczne związane z tym dniem z powodu antycypowania niegdyś w Wielką Sobotę celebracji paschalnej, należy przenieść na noc i dzień Paschy.

VII. NIEDZIELA WIELKANOCNA ZMARTWYCHWSTANIA PAŃSKIEGO

a) Wigilia paschalna w noc świętą

77. Zgodnie z bardzo dawną tradycją ta noc jest czuwaniem na cześć Pana⁷⁹. Wigilia sprawowana tej nocy, upamiętniająca świętą noc zmartwychwstania Pana, jest jakby „matką wszystkich świętych wigilii”⁸⁰. Kościół czuwając oczekuje Pańskiego zmartwychwstania i sprawuje je w sakramentach chrześcijańskiego wtajemniczenia⁸¹.

1. Co oznacza nocna pora Wigilii Paschalnej

78. „Wszystkie obrzędy Wigilii Paschalnej odbywają się w nocy: nie wolno ich rozpocząć, zanim nie zapadnie noc, a należy je zakończyć przed świtem niedzieli”⁸². Zasada ta musi być interpretowana ściśle. Przeciwnie jej nadużycia i tu i ówdzie praktykowane zwyczaje sprawowania Wigilii Paschalnej o godzinie, w której zwykło się antycypować Mszę niedzielną, zasługują na odrzucenie⁸³.

Przytaczane przez niektórych powody antycypowania Wigilii Paschalnej, jak np. publiczne niebezpieczeństwo, nie są wysuwane w przypadku nocy Narodzenia Pańskiego lub innego rodzaju zgromadzeń.

79. Wigilia paschalna, w którą Żydzi przez całą noc czuwali, oczekując przyjścia Pana mającego ich wybawić z niewoli faraona, była przez nich obchodzona jako doroczna pamiątka. Była ona figurą prawdziwej Paschy Chrystusa, a więc nocy prawdziwego wyzwolenia, w którą „Chrystus skruszywszy więzy śmierci, jako zwycięzca wyszedł z otchłani”⁸⁴.

80. Od początku Kościół, zwłaszcza podczas nocnej Wigilii, obchodził doroczną Paschę, która jest uroczystością nad uroczystościami. Albowiem Zmartwychwstanie Chrystusa jest umocnieniem naszej wiary i nadziei; przez Chrztost i Bierzmowanie już zostaliśmy wszczepieni w paschalne misterium Chrystusa, umarliśmy, zostaliśmy pogrzebani i wskrzeszeni razem z Nim i z Nim też będziemy królować⁸⁵. Wigilia ta jest również oczekiwaniem na przyjście Pana⁸⁶.

2. Struktura Wigilii Paschalnej oraz znaczenie jej elementów i części

81. Wigilia tej nocy ma następujący układ: po krótkim obrzędzie światła (jest to pierwsza część Wigilii) Kościół święty rozważa wielkie dzieła, jakich Pan Bóg dokonał od początku dla swego ludu oraz wyraża ufność w słowo i obietnice Boże (część druga czyli liturgia słowa); następnie wraz ze swymi nowymi członkami, odrodzonymi w chrzcie (część trzecia), zostaje zaproszony do stołu, który Pan przygotował Kościołowi, jako upamiętnienie Jego śmierci i zmartwychwstania, w oczekiwaniu na Jego przyjście (część czwarta)⁸⁷.

Niech nikt samowolnie nie zmienia tego porządku liturgicznego.

82. Część pierwsza polega na symbolicznych czynnościach i gestach, które należy wykonać z taką okazałością i szlachetnością, aby wierni właściwie zrozumieli ich znaczenie, poparte zachętami i modlitwami.

Poza kościołem, o ile to możliwe, w odpowiednim miejscu przygotowuje się ognisko w celu pobłogosławienia nowego ognia. Jego płomień winien być taki, aby rzeczywiście mógł rozproszyć ciemności i noc rozjaśnić.

Należy przygotować świecę paschalną, która ze względu na prawdziwość znaku winna być odlana z wosku, corocznie nowa, jedyna, znacznej wielkości, nigdy zaś sztuczna. Ma ona przypominać Chrystusa światłość świata. Winna być pobłogosławiona przy pomocy znaków i słów podanych w Mszałe lub innych, zatwierdzonych przez Konferencję Biskupów⁸⁸.

83. Procesja, w której lud wchodzi do kościoła, kroczy za przewodem tylko światła paschału. Jak synowie Izraela nocą szli za przewodem słupa ognia, tak chrześcijanie idą stopniowo w ślady Zmartwychwstałego Chrystusa. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby do każdej odpowiedzi „Bogu niech będą dzięki” została dodana jakaś aklamacja ku czci Chrystusa.

Światło od świecy paschalnej niech się stopniowo rozszerza na świecę trzymane przez wiernych, podczas gdy lampy elektryczne pozostają jeszcze zgaszone.

84. Diakon zwiastuje paschalne orędzie, które w wielkim lirycznym poemacie opowiada o całym misterium paschalnym włączonym w ekonomię zbawienia. W razie potrzeby, gdy brak diakona i jeśli także kapłan

celebrujący nie może wykonać orędzia, trzeba je powierzyć śpiewakowi. Konferencje Biskupów mogą to orędzie przystosować przez wprowadzenie do niego pewnych akłamacji ludu⁸⁹.

85. Czytania Pisma świętego stanowią drugą część Wigilii. Opisują one sławne dzieła historii zbawienia. Śpiew psalmu responsoryjnego, milczenie i modlitwa kapłana dopomagają wiernym w rozmyślanii nad tymi dziełami.

Odnowiony porządek Wigilii obejmuje siedem czytań ze Starego Testamentu – zaczerpniętych z Prawa i Proroków; pochodzą one z najstarszej tradycji Wschodu i Zachodu; i dwa czytania z Nowego, mianowicie z Apostoła i Ewangelii. W ten sposób Kościół „poczynając od Mojżesza i wszystkich proroków”⁹⁰ wyjaśnia paschalne misterium Chrystusa. Dlatego wszędzie tam, gdzie to będzie możliwe, niech będą wykonywane wszystkie czytania, aby koniecznie była zachowana pewna długość wynikająca z natury Wigilii Paschalnej.

Jeśli jednak okoliczności duszpasterskie wymagają, aby została zmniejszona liczba czytań, należy wykonać przynajmniej trzy urywki ze Starego Testamentu, z Prawa i Proroków; nigdy nie należy opuszczać czytania z 14 rozdziału Księgi Wyjścia i odpowiadającej mu pieśni⁹¹.

86. Typologiczne znaczenie tekstów Starego Testamentu zakorzenia się w Nowym i ukazuje się przez modlitwę wypowiedzaną przez kapłana celebransa po każdym czytaniu; stosowną rzeczą będzie także wprowadzić wiernych w to znaczenie przez krótkie wyjaśnienie. Może ono być podane przez samego kapłana lub przez diakona.

Komisje liturgiczne krajowe lub diecezjalne niech przygotują dla duszpasterzy stosowne pomoce.

Po czytaniu śpiewa się psalm, lud zaś wykonuje refren. W tym powtarzaniu części należy zachować rytm, który by sprzyjał pobożnemu uczestnictwu wiernych⁹². Pilnie trzeba czuwać nad tym, aby ludowe piosenki nie były wykonywane zamiast psalmów.

87. Po czytaniach ze Starego Testamentu śpiewa się hymn „Chwała na wysokości Bogu”, podczas gdy – zgodnie z miejscowymi zwyczajami biją dzwony; następuje kolekta i przechodzi się do czytań z Nowego Testamentu. Czyta się pouczenie Apostoła dotyczące chrztu jako wszczęcia w paschalne misterium Chrystusa.

Następnie wszyscy wstają i kapłan trzy razy intonuje „Alleluja”, stopniowo podnosząc głos, lud zaś tę akklamację powtarza⁹³. Jeśli jest to konieczne, psalterzysta lub kantor wykonuje „Alleluja”, którą to akklamację podejmuje lud, powtarzając ją między wersetami Psalmu 117, tylekroć cytowanego przez Apostołów w przepowiadaniu paschalnym⁹⁴. Wreszcie zwiastuje się Zmartwychwstanie Pańskie w Ewangelii, która stanowi jakby szczyt całej Liturgii słowa. Nie należy pomijać po Ewangelii choćby krótkiej homilii.

88. Trzecią część Wigilii stanowi liturgia chrzcielna. Chrystusową i naszą Paschę sprawujemy teraz w sakramencie. Jasno się to wyraża w kościołach mających źródło chrzcielne (chrzcielnicę), a jeszcze bardziej, kiedy odbywa się chrześcijańskie wtajemniczenie dorosłych lub przynajmniej chrzest dzieci⁹⁵. Także jednak wtedy, gdy nie ma kandydatów do chrztu, w kościołach parafialnych odbywa się błogosławieństwo wody chrzcielnej. Jeśli to błogosławieństwo odbywa się nie przy chrzcielnicy lecz w prezbiterium, wodę chrzcielną należy potem przenieść do chrzcielnicy, gdzie będzie przechowywana przez cały czas Wielkanocy⁹⁶. Gdzie zaś nie ma kandydatów do chrztu ani nie ma błogosławieństwa wody chrzcielnej, upamiętnienie Chrztu dokonuje się przez pobłogosławienie wody przeznaczonej do pokropienia ludu⁹⁷.

89. Potem odbywa się odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych. Kapłan celebrans poprzedza je zachętą. Wierni stojąc i trzymając w rękach zapalone świece, odpowiadają na pytania. Następnie zostają pokropieni wodą: w ten sposób gesty i słowa przypominają im przyjęty Chrzt. Kapłan celebrujący kropi lud przechodząc przez kościół, podczas gdy wszyscy śpiewają antyfonę „Vidi aquam” lub wykonują inny śpiew o wydźwięku chrzcielnym⁹⁸.

90. Sprawowanie Eucharystii stanowi czwartą część Wigilii i jej szczyt; jest Ona bowiem najpełniej sakramentem paschalnym, czyli upamiętnieniem Ofiary Krzyża i obecnością Chrystusa zmartwychwstałego, jest dopełnieniem chrześcijańskiego wtajemniczenia i przedsmakiem wieczystej Paschy.

91. Należy uważać na to, aby ta Liturgia eucharystyczna nie była sprawowana w pośpiechu; owszem wypada, aby wszystkie obrzędy i słowa otrzymały jak największą siłę wyrazu: modlitwa powszechna, w której nowo ochrzczeni, jako już wierni wykonują swoje królewskie

kapłaństwo⁹⁹; procesja na przygotowanie darów z udziałem nowo ochrzczonych, jeżeli są; modlitwa eucharystyczna pierwsza, druga lub trzecia z zastosowaniem śpiewu, z własnymi formułami zmiennymi (embolizmami)¹⁰⁰. Wreszcie Komunia eucharystyczna, jako chwila pełnego uczestnictwa w sprawowanym misterium. Na Komunię wypada śpiewać psalm 117 z antyfoną „Nasza Pascha” lub psalm 33 z antyfoną „Alleluja, alleluja, alleluja”, albo inny śpiew wyrażający paschalną radość.

92. Stosowną jest rzeczą, aby wierni w Komunii Wigilii Paschalnej mogli przeżyć pełnię znaku Eucharystii, przyjmując ją pod postaciami Chleba i wina. Niech miejscowi Ordynariusze rozważą stosowność udzielenia odpowiedniego zezwolenia w danych okolicznościach¹⁰¹.

3. Niektóre uwagi duszpasterskie

93. Liturgia Wigilii Paschalnej winna być wykonana tak, aby obdarzyła lud chrześcijański bogactwem modlitw i obrzędów; trzeba dlatego zadbać o prawdziwość rzeczy, o uczestnictwo wiernych oraz o to, aby w jej sprawowaniu nie brakowało ministrantów, lektorów i scholi śpiewaków.

94. Należy przewidzieć możliwość zgromadzenia się w jednym kościele wielu wspólnot, kiedy z powodu ich bliskości lub szczupłości nie można przygotować pełnej i uroczystej celebracji.

Trzeba dążyć do tego, aby grupy specjalne uczestniczyły w Wigilii Paschalnej, w której wszyscy wierni, schodząc się razem, mogliby głębiej odczuć sens kościelnej wspólnoty.

Wierni, którzy z racji ferii wyjeżdżają z własnej parafii, winni być zachęceni do udziału w liturgii w miejscowości, w której przebywają.

95. Trzeba uważać, aby w zapowiadaniu Wigilii Paschalnej nie przedstawiać jej jako ostatniego momentu Wielkiej Soboty. Lepiej będzie mówić, że Wigilia Paschalna jest sprawowana „w noc Paschy” i to jako jeden akt kultu. Zachęca się duszpasterzy, aby w katechezie do wiernych pilnie pouczali o potrzebie udziału w całej Wigilii¹⁰².

96. Konieczną jest rzeczą, aby duszpasterze w trosce o coraz lepsze sprawowanie Wigilii Paschalnej zdobywali coraz głębszą znajomość tekstów i obrzędów tak, by mogli przekazywać prawdziwą mistagogię.

b) Dzień Wielkanocy

97. Mszę św. w dzień Wielkanocy należy sprawować z całą uroczystością. Jako akt pokutny dobrze będzie zastosować dzisiaj pokropienie wodą pobłogosławioną w Wigilię; należy wtedy śpiewać antyfonę „Vidi aquam” lub inną pieśń o charakterze chrzcielnym. Tą samą wodą wypełnia się także kropielnice przy wejściu do kościoła.

98. Tam gdzie istnieje, należy zachować, a jeśli nie – wprowadzić tradycję sprawowania w dniu Paschy owych Nieszporów chrzcielnych, w których podczas śpiewu psalmów odbywa się procesja do chrzcielnic¹⁰³.

99. Paschał mający swoje miejsce przy ambonie lub przy ołtarzu, winien być zapalany przynajmniej we wszystkich uroczystszych celebracjach liturgicznych tego okresu, a więc we Mszy, w Jutrzni i Nieszporach aż do Niedzieli Pięćdziesiąticy. Od tej niedzieli Paschał niech będzie ze czcią ustawiony w chrzcielnicy i niech podczas sprawowania chrztu będą od niego zapalane świece ochrzczonych. Podczas liturgii pogrzebu należy ustawiać paschał przy trumnie na znak, że śmierć jest dla chrześcijanina jego własną Paschą.

Poza okresem wielkanocnym nie należy zapalać paschału ani nie przechowywać go w prezbiterium¹⁰⁴.

VIII. CZAS WIELKANOCY

100. Obchód Paschy trwa przez czas paschalny (wielkanocny). Albowiem pięćdziesiąt dni od Niedzieli Zmartwychwstania do Niedzieli Zesłania Ducha Świętego obchodzi się z wielką radością jako jeden dzień świąteczny, co więcęj, jako „wielką niedzielę”¹⁰⁵.

101. Niedziele tego okresu uważa się za niedziele Wielkanocy i tak się je nazywa; mają one pierwszeństwo przed wszystkimi świętami Pańskimi i przed wszystkimi uroczystościami. Uroczystości przypadające na te niedziele antycypuje się w sobotę¹⁰⁶. Obchody ku czci Najświętszej Maryi Panny lub Świętych, przypadające w ciągu tygodnia, nie mogą być przenoszone na te niedziele¹⁰⁷.

102. Dla dorosłych, którzy w Wigilię Paschalną otrzymali chrześcijańskie wtajemniczenie, cały ten czas jest przeznaczony na „mistagogię”.

Gdziekolwiek więc są nowo ochrzczeni, należy zachować przepisy podane w „Obrzędach chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych” nn. 37-40 i 235-239. W ciągu oktawy Paschy w Modlitwie eucharystycznej wszędzie uwzględnić się wstawienictwo za nowo ochrzczonech.

103. Przez cały czas wielkanocny należy zachować wśród wiernych na Mszach niedzielnych specjalne miejsca dla neofitów. Wszyscy neofici niech się starają uczestniczyć we Mszach ze swoimi chrzestnymi. Należy wprowadzać o nich wzmiankę w homilii i zależnie od okoliczności w modlitwie wiernych. Na zakończenie czasu mistagogii, w pobliżu Niedzieli Pięćdziesiąticy, należy odprawić jakiś obrzęd zgodny z miejscowymi zwyczajami¹⁰⁸. Wypada także, aby dzieci otrzymywały w te niedziele wielkanocne pierwszą Komunię świętą.

104. Niech duszpasterze pouczają wiernych już wtajemniczonych w Eucharystię o sensie kościelnego przykazania o przyjmowaniu Komunii świętej w tym okresie¹⁰⁹. Bardzo się zaleca, aby zwłaszcza w ciągu oktawy Paschy zanoszona była Komunia święta chorym.

105. Gdzie istnieje zwyczaj błogosławienia domów z okazji świąt paschalnych, niech dokonują tego proboszczowie lub inni prezbiterzy albo delegowani przez proboszczów diakoni, dla których jest to sposobność wypełnienia pasterskiej posługi¹¹⁰. Niech Proboszcz idzie do domów w celu złożenia duszpasterskiej wizyty w każdej rodzinie, niech rozmawia z mieszkańcami i modli się, posługując się tekstami zamieszczonymi w księdze „De Benedictionibus”¹¹¹. W wielkich miastach należy przewidzieć możliwość zgromadzenia więcej rodzin i udzielenia im wspólnego błogosławieństwa.

106. W różnych miejscowościach i u różnych narodów znane są ludowe zwyczaje związane z obchodami paschalnymi, które być może sprzyjają liczniejszemu gromadzeniu się ludu niż sama święta Liturgia. Nie należy ich bynajmniej lekceważyć, ponieważ mogą one służyć do wyrażenia religijnego usposobienia wiernych. Niech przeto Konferencja Biskupów i miejscowi Ordynariusze zatroszczą się o to, aby te zwyczaje, które jak się sądzi, sprzyjają rozwojowi pobożności, były możliwie najlepiej zharmonizowane ze świętą Liturgią, aby zostały głębiej przeniknięte jej duchem, aby z niej poniekąd wynikały i do niej lud prowadziły¹¹².

107. Ten święty okres pięćdziesięciu dni kończy się Niedzielą Pięćdziesiąticy. Wspominamy w nią zesłanie daru Ducha Świętego

na Apostołów, początki Kościoła oraz jego posłania do wszystkich ludów, narodów i języków¹³.

Należy popierać sprawowanie Wigilii jako przedłużenia Mszy. Nie ma ona charakteru chrzcielnego jak Wigilia Paschy, lecz jest wytrwałą modlitwą zanoszoną na wzór Apostołów i uczniów, którzy przebywali jednomyślnie na modlitwie razem z Maryją, Matką Jezusa, oczekując Ducha Świętego¹⁴.

108. „Właściwością świąt paschalnych jest to, że cały Kościół cieszy się odpuszczeniem grzechów. Dostępują go nie tylko ci, którzy odradzają się we Chrzcie świętym, lecz także ci, którzy już od dawna zaliczają się do grona przybranych dzieci”¹⁵. Pan w swej hojności sprawi, że dzięki gorliwej pracy duszpasterskiej i duchowemu pogłębieniu wszyscy, którzy ukończą obchód świąt wielkanocnych, potrafią zachować ich ducha w życiu i postępowaniu”¹⁶.

Dan w Rzymie, z siedziby Kongregacji Kultu Bożego, dnia 16 stycznia 1988 roku.

† Paweł Augustyn Kard. MAYER

Prefekt

† Wirgiliusz Noe Arcybiskup Tyt. Wonkary
Sekretarz

Przypisy (tyt. red.)

¹ Por. Święta Kongregacja Obrzędów, Dekret „Dominicae Resurrectionis” (9 II 951) AAS 43 (1951) 128-137; Dekret „Maxima Redemptionis nostrae mysteria” (16 XI 1955) AAS 47 (1955) 838-847.

² Por. KL 5.6. 61.

³ Ogólne normy roku liturgicznego i Kalendarza, n. 18.

⁴ Por. DB 15.

⁵ Por. Święta Kongregacja Obrzędów, Dekret „Maxima Redemptionis nostrae mysteria” (16 XI 1955) AAS (1955) 838-847.

⁶ Por. Ceremoniał Biskupów, n. 249.

⁷ Por. Rytuał Rzymski „Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych”, n.8; KPK, kan.856.

⁸ Mszał Rzymski, Wigilia paschalna, n. 46.

⁹ Por. Rytuał Rzymski „Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych”, rozdz. IV, zwłaszcza n. 303.

¹⁰ Por. tamże, nn. 330-333.

- ¹¹ Por. Ceremoniał Biskupów, nn. 250, 406-407. Por. Rytuał Rzymski „Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych”, n. 41.
- ¹² Por. Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza, n. 5. Por. tamże n. 56 f i Notitiae 23 (1987) 397.
- ¹³ Tamże, (n. 16, b).
- ¹⁴ Mszał Rzymski, OWMR 42; Pro. „Obrzędy pokuty”, nn. 36-37.
- ¹⁵ Paweł VI, Konstytucja Apostolska „Paenitemini” II, 1; AAS 58 (1966) 183.
- ¹⁶ Ceremoniał Biskupów, n. 251.
- ¹⁷ Por. tamże, n. 251; KL 109.
- ¹⁸ Por. Ceremoniał Biskupów, n. 251.
- ¹⁹ Por. tamże, n. 260.
- ²⁰ Tamże, n. 252.
- ²¹ Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza, n. 28.
- ²² Por. Ceremoniał Biskupów, n. 253.
- ²³ Mszał Rzymski, Środa Popielcowa.
- ²⁴ Paweł VI, Konstytucja Apostolska „Paenitemini” II, 1; AAS 58 (1966) 183; KPK, kan. 1251.
- ²⁵ Mszał Rzymski, I Niedziela Wielkiego Postu, kolekta i modlitwa nad darami.
- ²⁶ Por. Ceremoniał Biskupów, n.261.
- ²⁷ Por. tamże, nn. 408-410.
- ²⁸ Mszał Rzymski, Lekcjonarz Mszalny, wyd. II 1981, Wprowadzenie, n. 97.
- ²⁹ Por. Ceremoniał Biskupów, n. 252.
- ³⁰ Mszał Rzymski, rubryka w sobotę IV tygodnia Wielkiego Postu.
- ³¹ Por. Ogólne normy roku liturgicznego i kalendarza, n. 16, a.
- ³² Por. Ceremoniał Biskupów, n. 270.
- ³³ Por. Mszał Rzymski, Niedziela Palmowa czyli Męki Pańskiej, n. 9.
- ³⁴ Por. Ceremoniał Biskupów, n. 270.
- ³⁵ Por. Mszał Rzymski, Niedziela Palmowa czyli Męki Pańskiej, n. 16.
- ³⁶ Por. tamże, n. 19.
- ³⁷ Por. tamże, n. 22. Odnośnie do Mszy, której przewodniczy biskup, por. Ceremoniał Biskupów, n. 74.
- ³⁸ Por. DK7.
- ³⁹ Ceremoniał Biskupów, n. 275.,
- ⁴⁰ Por. tamże, 276.
- ⁴¹ Por. „Obrzędy pokuty”. Dodatek II, nn. 1.7. Por. wyżej, n. 18.
- ⁴² Por. Święta Kongregacja Obrzędów, Dekret „Maxima redemptionis nostrae mysteria” (16 XII1955) AAS 47(1955)858. Św. Augustyn, List 55,24: PL 35,215.
- ⁴³ Por. Mk 2,19-20; Tertulian, De ieiunio 2113: Corpus Christianorum II, p. 1271.
- ⁴⁴ Por. Ceremonia, Biskupów, n. 295; KL 110.
- ⁴⁵ Por. Ceremoniał Biskupów, n. 296; OWLG n. 210.

- ⁴⁶ Por. Święta Kongregacja Obrzędów, Instrukcja „Eucharisticum mysterium” (25 V 1967), n.26. AAS 59 (1967) 558. N.B. Wypada, aby w klasztorach zakonnic sprawowanie Paschalnego Triduum odbywało się z możliwie jak największą okazałością w samym kościele klasztornym.
- ⁴⁷ Por. Święta Kongregacja Obrzędów, Zalecenia i wyjaśnienia dotyczące Odnowionego obrzędu Wielkiego Tygodnia (1 II 1957) n. 21: AAS 49 (1957) 91-95.
- ⁴⁸ DFK n.8.
- ⁴⁹ Por. Święta Kongregacja wychowania katolickiego, Instrukcja o liturgicznej formacji w seminariach (17 V 1979) nn. 15. 33.
- ⁵⁰ Por. Ceremoniał Biskupów, n. 297.
- ⁵¹ Por. Mszał Rzymski, Mszał Wieczery Pańskiej.
- ⁵² Por. tamże.
- ⁵³ Por. tamże, n. 1.
- ⁵⁴ KL 55; Instrukcja „Eucharisticum mysterium“ (25 V 1967) n. 31: AAS 59 (1967) 557-558.
- ⁵⁵ Święta Kongregacja Obrzędów, Dekret „Maxima redemptionis nostrae mysteria” (16 XI 1955) n. 9: AAS 47 (1955) 895.
- ⁵⁶ Por. Mszał Rzymski, Msza Wieczery Pańskiej.
- ⁵⁷ Por. Ceremoniał Biskupów, n. 300.
- ⁵⁸ Mt 20,28.
- ⁵⁹ Por. Ceremoniał Biskupów, n. 303.
- ⁶⁰ Por. Mszał Rzymski, Msza Wieczery Pańskiej, nn. 15-16.
- ⁶¹ Por. Święta Kongregacja Obrzędów, Deklaracja 15 III 1956, n. 3: AAS 48 (1956) 153; Święta Kongregacja Obrzędów, Zalecenia i wyjaśnienia dotyczące Odnowionego obrzędu Wielkiego Tygodnia (1 II 1957) n. 14: AAS 49 (1957) 93.
- ⁶² Por. Mszał Rzymski, Msza Wieczery Pańskiej n. 21; Dekret „Maxima redemptionis nostrae mysteria” (16 XI 1955) nn. 8-10: AAS 47 (1955) 845.
- ⁶³ 1 Kor 5,7
- ⁶⁴ Por. Mszał Rzymski, Wielki Piątek Męki Pańskiej, nn. 1. 3.
- ⁶⁵ Paweł VI, Konstytucja Apostolska „Paenitemini” II, 2; AAS 58 (1966) 183; KPK, kan. 1251.
- ⁶⁶ Por. Mszał Rzymski, Wielki Piątek Męki Pańskiej, n. 1. Kongregacja Kultu Bożego, Wyjaśnienie do Mszału Rzymskiego, w: Notitiae 13 (1977) 602.
- ⁶⁷ Por. tamże, n. 3; Święta Kongregacja Obrzędów, Zalecenia i wyjaśnienia dotyczące Odnowionego obrzędu Wielkiego Tygodnia (1 II 1957) n. 15; AAS 49 (1957) 94.
- ⁶⁸ Por. tamże, n. 5, modlitwa druga.
- ⁶⁹ Por. tamże, n.9; por. Ceremoniał Biskupów, n. 319.
- ⁷⁰ Por. tamże, n. 12.

- ⁷¹ Por. Mszał Rzymski, OWMR 46.
- ⁷² Por. Mszał Rzymski, Wielki Piątek Męki Pańskiej, n. 19.
- ⁷³ Por. Mi 6,3-4.
- ⁷⁴ Por. KL 13.
- ⁷⁵ Por. Mszał Rzymski, Wielka Sobota; Symbol Apostolski; 1 P 3,19.
- ⁷⁶ Por. OWLG 210.
- ⁷⁷ Mszał Rzymski, Wielka Sobota.
- ⁷⁸ Święta Kongregacja Obrzędów, Dekret „Maxima Redemptionis nostrae mysteria” (16 XI 1955) n. 2: AAS 47 (1955) 843.
- ⁷⁹ Por. Wj 12,42.
- ⁸⁰ Św. Augustyn, Mowa 219: PL 38,1088.
- ⁸¹ Ceremoniał Biskupów, n. 332.
- ⁸² Por. tamże, n. 332; Mszał Rzymski, Wigilia Paschalna, n. 3.
- ⁸³ Instrukcja „Eucharisticum mysterium” (25 V 1967) n.28: AAS 59 (1967) n.28: AAS 59(1967) 556-557.
- ⁸⁴ Mszał Rzymski, Wigilia Paschalna, n. 19, Orędzie paschalne.
- ⁸⁵ Por. KL 6; por. Rz 6,3-6; Ef2,5-6; Kol 2,12-13; 2Tm 2,11-12.
- ⁸⁶ „Tę noc spędzamy na czuwaniu, ponieważ Pan zmartwychwstał i w swoim ciele zapoczątkował dla nas to życie, w którym nie ma już śmierci ani snu. Ciało to wskrzesił z martwych tak że już nie umiera i śmierć nie ma już nad nim władzy... Dlatego Ten, któremu jako powstającemu z martwych, czuwając nieco dłużej, śpiewamy, sprawi, że razem z Nim żyjąc bez końca, będziemy królować”: Św. Augustyn, Sermo Guelferbytanus 5,4: PLS 2,552.
- ⁸⁷ Por. Mszał Rzymski, Wigilia Paschalna, n. 7.
- ⁸⁸ Por. tamże, nn. 10-12.
- ⁸⁹ Por. tamże, n. 17.
- ⁹⁰ Łk 24,27; por. Łk 24,44-45.
- ⁹¹ Por. Mszał Rzymski, Wigilia Paschalna, n. 21.
- ⁹² Por. tamże, n. 23.
- ⁹³ Por. Ceremoniał Biskupów, n. 352.
- ⁹⁴ Por. Dz 4,11-12; Mt 21,42; Mk 12,10; Łk 20,17.
- ⁹⁵ Por. Rytuał Rzymski „Obrzędy Chrztu dzieci”, n. 6.
- ⁹⁶ Por. Mszał Rzymski, Wigilia Paschalna, n. 48.
- ⁹⁷ Por. tamże, n. 45.
- ⁹⁸ Por. tamże, n. 47.
- ⁹⁹ Por. tamże, n. 49; Rytuał Rzymski, „Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych”, n. 36.
- ¹⁰⁰ Por. Mszał Rzymski, Wigilia Paschalna, n. 53; Tamże, Msze obrzędowe, 3. Przy udzielaniu Chrztu.
- ¹⁰¹ Por. Mszał Rzymski, OWMR 240-242.
- ¹⁰² Por. KL 106.

- ¹⁰³ Por. OWLG 213.
- ¹⁰⁴ Por. Mszał Rzymski, Niedziela Zesłania Ducha Świętego, rubryka końcowa; Rytuł Rzymski, „Obrzędy Chrztu dzieci”, Wtajemniczenie chrześcijańskie, Wprowadzenie ogólne, n.25.
- ¹⁰⁵ Por. Ogólne zasady roku liturgicznego i kalendarza, n.22.
- ¹⁰⁶ Por. tamże, nn. 5. 23.
- ¹⁰⁷ Por. tamże, n. 58.
- ¹⁰⁸ Por. Rytuł Rzymski, „Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych”, nn. 235-237. Por. tamże, nn.238-239.
- ¹⁰⁹ Por. KPK, kan. 920.
- ¹¹⁰ Święta Kongregacja Obrzędów, Dekret „Maxima redemptionis nostrae mysteria” (16 XI 1955) n. 24: AAS 47 (1955) 847.
- ¹¹¹ De Benedictionibus, rozdz. I, II, Obrzęd dorocznego błogosławieństwa rodzin w ich domach.
- ¹¹² Por. KL 13; Por. Kongregacja Kultu Bożego, Wytyczne i propozycje w związku z obchodem roku maryjnego (3 IV 1987) nn. 3. 51-56.
- ¹¹³ Por. Ogólne zasady roku liturgicznego i kalendarza, n. 23.
- ¹¹⁴ Pierwsze Nieszpory uroczystości mogą być połączone z Mszą św. w sposób przewidziany w OWLG n. 96. Dla umożliwienia głębszego poznania tajemnicy tego dnia można wykonać kilka czytań Pisma świętego, które są zaproponowane do uznania w Lekcjonarzu dla tej Mszy. W tym przypadku lektor udaje się na ambonę i wykonuje pierwsze czytanie. Potem psalterzysta lub kantor śpiewa psalm, lud zaś wykonuje refren. Następnie wszyscy wstają a kapłan mówi: Módlmy się i po chwili wspólnej modlitwy w milczeniu odmawia kolektę odpowiadającą czytaniu (np. jedną z kolekt wyznaczonych na dni powszednie po VII Niedzieli Wielkanocnej).
- ¹¹⁵ Św. Leon Wielki, Mowa 6 o Wielkim Poście, 1-2: PL 54, 285.
- ¹¹⁶ Por. Mszał Rzymski, Sobota po VII Niedzieli Wielkanocnej, kolekta.